

> Retouradres Postbus 20701 2500 ES Den Haag

de Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Plein 2
2511 CR Den Haag

Ministerie van Defensie

Plein 4
MPC 58 B
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
www.defensie.nl

Datum 2 februari 2012
Betreft De verwerving van het *Joint* Logistiek Ondersteuningsschip (JSS)

Onze referentie

BS2011002895

Afschrift aan

de Voorzitter van de Eerste
Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 22
2513 AA Den Haag

*Bij beantwoording datum,
onze referentie en betreft
vermelden.*

Inleiding

Ruim twee jaar geleden was de brief van 5 november 2009 over de gecombineerde voorstudie-, studie- en verwervingsvoorbereidingsfase (B/C/D-fase, Kamerstuk 32 123 X, nr. 24) voor de verwerving van het *Joint Support Ship* (JSS) aan de orde. De toenmalige staatssecretaris van Defensie en de Kamer hebben daarover in drie instanties – wetgevingsoverleg, algemeen overleg en de begrotingsbehandeling – gedebatteerd. Een belangrijke conclusie was dat de Kamer met het oog op haar controlerende taak ook tussen vaste rapportagemomenten door wordt geïnformeerd over belangrijke ontwikkelingen in materieelprojecten als daartoe aanleiding bestaat.

Sinds mijn aantreden heb ik bij verschillende gelegenheden onderstreept dat ik mij zal inspannen voor een goede informatiepositie van de Kamer. Tegen de achtergrond van de afspraken die twee jaar geleden zijn gemaakt, ligt het in de rede de Kamer in dit stadium te informeren over enkele aanpassingen in het project JSS. Het betreft een prijspeilaanpassing, de verrekening van het staalgewicht mede in relatie tot de risicovoorziening, en de inbouw van medische voorzieningen.

Aanpassing prijspeil

De overeenkomst met *Damen Schelde Naval Shipbuilding* (DSNS) over de bouw van het JSS berust op een basisprijs. Zoals gebruikelijk bij meerjarige contracten zijn in de overeenkomst clausules opgenomen voor een jaarlijkse prijspeilcompensatie.¹ Volgens een overeengekomen formule worden de basisprijzen jaarlijks aangepast aan de stijging van onder meer de loon- en materiaalkosten, zowel in Nederland als Roemenië. De percentages worden gevalideerd door de Auditdienst Defensie. In 2010 werd verondersteld dat met de prijspeilaanpassing voor het project JSS een bedrag van € 14,1 miljoen was gemoeid en in het Materieelprojectenoverzicht (MPO) 2011 is vermeld dat de prijspeilaanpassing voor dat jaar € 5,6 miljoen bedraagt.

¹ Hierover bent u geïnformeerd met de antwoorden op de schriftelijke vragen over de B/C/D-brief van 10 november 2009 (Kamerstuk 32 123 X, nr. 26) en de brief van 19 november 2009 (Kamerstuk 32 123 X, nr. 38) over werkgelegenheid en richtlijnen waarop de milieueisen voor het JSS berusten.

Onlangs is gebleken dat er bij de berekening van het prijspeil voor deze beide jaren rekenfouten zijn gemaakt. Deze fouten zullen moeten worden hersteld met een aanvullende prijspeilaanpassing van € 17,7 miljoen. Door deze verhoging, die op grond van de verschillende prijspeilindices eerder verrekend had moeten worden, zal het budget weer in evenwicht zijn met de contractuele verplichtingen van het project.

Verrekening staalgewicht

Tijdens de verwervingsvoorbereidingsfase is een contractbestek opgesteld waarin een gewicht aan staal op grond van het ontwerp van het schip is vastgelegd. De totale uitgaven aan staal worden berekend op grond van de hoeveelheid die uiteindelijk is gebruikt. Deze kosten worden dus in de loop van het project duidelijk. Destijds werd het risico dat de uiteindelijke hoeveelheid staal groter zou zijn dan het gewicht dat op grond van het ontwerp van het schip was geraamd als laag beschouwd. In 2009 is een prijsformule overeengekomen in het geval er uiteindelijk toch meer staal nodig zou zijn.² Inmiddels is komen vast te staan dat er meer staal nodig was dan oorspronkelijk voorzien en is er met DSNS overeenstemming bereikt over de extra kosten. Het gaat om een bedrag van € 4 miljoen. Onlangs hebben Defensie en DSNS ook overeenstemming bereikt over de prijspeilaanpassing die hierop van toepassing is. Hiermee is een bedrag van € 1,5 miljoen gemoed.

Bij de aanvang van het project is de risicoreservering afgestemd op de projectrisico's die destijds laag werden geschat, omdat bestaande kennis en beproefde en bewezen technologie konden worden gebruikt. De huidige reservering is daarom relatief laag. Het is mogelijk de uitgaven aan het staal te voldoen uit de risicovoorziening, maar ik wil de dekking voor de verrekening van het staalgewicht liever elders in de defensiebegroting vinden om de projectreserve de komende tijd op niveau te houden.

Medische voorzieningen

Voor de ondersteuning van zowel maritieme als land-operaties wordt het JSS uitgerust met medische voorzieningen. Hierover is de Kamer geïnformeerd met de brief van 18 mei 2006 over de behoeftestelling (Kamerstuk 30 300 X, nr. 95). De uitgaven voor medische voorzieningen werden toen geraamd op € 8,5 miljoen. In antwoorden op schriftelijke vragen over de A-brief (6 september 2006, Kamerstuk 30 300 X, nr. 138) is de Kamer gemeld dat deze uitgaven integraal waren opgenomen in het projectbudget. Destijds is de behoefte aan medische voorzieningen echter niet nader geconcretiseerd, waardoor de € 8,5 miljoen geen onderdeel van het projectbudget is geworden.

Inmiddels is vastgesteld dat het JSS moet beschikken over een hospitaalcomplex met twee operatiekamers, een *high care* afdeling, een röntgenruimte, behandelkamers en een ziekenboeg. De brief van 5 november 2009 is hierop al ingegaan. De behoeftestelling betreft apparatuur voor verplaatsbare medische voorzieningen die zowel op land als op het JSS kunnen worden gebruikt. Defensie zal deze apparatuur verwerven door middel van een afzonderlijke, defensiebrede

² Hierover is de Kamer geïnformeerd met de commercieel vertrouwelijke bijlage bij de B/C/D-brief (5 november 2009, kenmerk DMO/DB/2009030565 en de antwoorden op schriftelijke vragen over deze brief van 10 november 2009. Daarnaast is dit behandeld tijdens het algemeen overleg over het project JSS van 26 november 2009 (Kamerstuk 32 123 X, nr. 92).

behoeftestelling. Deze kan worden voltooid na de herinrichting van de gezondheidsorganisatie. Deze herinrichting is onderdeel van de reorganisatie waarover de Kamer met de beleidsbrief van 8 april 2011 (Kamerstuk 32 733, nr. 1) is geïnformeerd. Het zou ondoelmatig zijn verplaatsbare apparatuur permanent in het schip in te bouwen, omdat er dan slechts een deel van het jaar mee kan worden gewerkt. De kosten van deze verplaatsbare medische voorzieningen zijn nog niet geraamd.

Ministerie van Defensie

Datum

Onze referentie
BS 2011002895

De behoeftestelling uit 2009 betrof daarnaast medische voorzieningen die wel permanent in het schip moeten worden ingebouwd, bijvoorbeeld het luchtafvoersysteem. De inbouw van dit 'nagelvaste' deel van de medische voorzieningen moet bij voorkeur niet worden uitgesteld, omdat de benodigde aanpassingen aan een voltooid schip aanzienlijk hogere kosten en een vertraging van het project tot gevolg zouden hebben. De kosten van de nagelvaste voorzieningen worden geraamd op € 1,5 miljoen.

Compensatiemogelijkheden

Alvorens over te gaan tot verhoging van het budget van het project JSS heb ik grondig onderzoek laten doen naar besparingsmogelijkheden bij het project JSS. Van alle uitgaven is 90 procent intussen vastgelegd in contracten, terwijl bezuinigingen op nog niet contractueel vastgelegde uitgaven afbreuk zouden doen aan de inzetbaarheid van het schip. De aanschaf van onvoldoende handboeken, bijvoorbeeld, zou leiden tot een te laag geschoolde bemanning en de aanschaf van onvoldoende reservedelen tot een te lage beschikbaarheid van het schip. Hierbij moet bedacht worden dat in 2009 al bezuinigingsmaatregelen zijn getroffen, zoals het afzien van de aanschaf van een tweede laadkraan en de verwijdering van een tussendeck.³ Het overzicht hieronder geeft weer welke posten tegen het licht zijn gehouden.

Budgetposten

- Platform en scheepsonderdelen;
- Sensor-, wapen- en communicatiesysteem;
- Logistieke ondersteuning (onder meer reservedelen en documentatie);
- Beproevingen bij de ingebruikname van het schip;
- Helikopterbeproevingen;
- Diversen (transportmiddelen zoals heftrucks en steekwagens);
- Risicoreservering (het onvoorzien meerwerk dat door de leverancier wordt uitgevoerd).

Maatregelen

Zoals hierboven is uiteengezet, is het noodzakelijk een financiële voorziening te treffen om de kosten van het extra staal, de nagelvaste medische voorzieningen en de prijspeilaanpassing te ondervangen. De prijspeilaanpassingen van € 17,7 miljoen en € 1,5 miljoen, de staalkosten van € 4 miljoen en de nagelvaste medische voorzieningen van € 1,5 miljoen leiden tot een stijging van het budget van het project JSS van € 24,7 miljoen. Tot dusver bedroeg het budget € 383,2 miljoen. Deze budgetverhoging zal voor het grootste deel – € 22,2 miljoen – worden gedekt door een herfasering bij het Helikopterproject NH-90 in 2012. Deze herfasering is het gevolg van een vertraging vanwege de beperkte capaciteit van de industrie, vooral bij de productie van de helikopters. Hierover is de Kamer

³ (Kamerstukken 32 123 X, nr. 24, 26 en nr. 38)

geïnformeerd met de elfde jaarrapportage van dit project (17 oktober 2011, Kamerstuk 25 928, nr. 49). Daarnaast wordt de budgetverhoging voor € 2,5 miljoen gedekt door het project Chemische detectiemiddelen marineschepen te schrappen.

Ministerie van Defensie

Datum

Onze referentie
BS 2011002895

Ten slotte

Producent DSNS zal het schip in 2014 kunnen opleveren. Defensie zal dan beschikken over een modern schip waarin verschillende functionaliteiten op een vernieuwende manier zijn gecombineerd. De komende jaren zal bij de uitvoering van het project JSS en andere investeringsprojecten de gedegen sturing en beheersing centraal blijven staan. Financiële discipline op alle fronten is een absolute voorwaarde om de krijgsmacht de komende jaren weer op orde te brengen. Daarnaast moeten in een tijd waarin forse bezuinigingen en reorganisaties aan de orde zijn, de kosten van materieelaanschaf verantwoord en transparant blijven. Mede tegen deze achtergrond heb ik opdracht gegeven tot nader onderzoek naar de wijze waarop Defensie de investeringsprojecten raamt en budgetteert, met als doel overschrijdingen van het budget zoveel als mogelijk te beperken. Ik zal uw Kamer hierover nader informeren.

DE MINISTER VAN DEFENSIE

drs. J.S.J. Hillen